

marit, e volc-ho provar per altra via ---», Eiximenis (*Terc.*, § 98, *NCl.* VI, 36); i a cada pas en l'obra del gran polígraf (així o *vejares*); o en la de StVicentF (p. ex. *Serm.* II, 56.18). Encara en autors de mj. S. xv: «—No crec que pus corteses cavallers hage al món. » —Certes —dix Curial—, axí m'o és *viñares*», *Curial* (*NCl.* II, 90).

Com a variant fraseològica es troba *d(on)ar vijares* en lloc de *ésser v.* «Per tal que no-t dons *viñares* ésser poca cosa, de ésser, sobre tots los mals, amada, considera e quants bons són qui han rebut menys que tu ---», *AntCanals* (*Arra d. A.*, *NCl.*, 144); «de res en lo món no he pensament sinó de contemplar, beneir e loar totes les coses que Tu, --- has fetes e creades; e *done-m vijares* que senta dins mi grans abrasaments⁸ 15 d'amor», *B Oliver* (*Excitatori*, 239).

Més important, quant a l'origen, és notar que també és antiga la variant *vejares* amb *e*. Aprofito tant com puc les dades que he llegit personalment en els mss., escarmentats com estem de la propensió de tants editors d'esmenar tàcitament a favor de les variants divulgades, car segurament en aquest cas han exagerat la majoria que tingué la forma en *i*: «Si --- d'óne *vejares* ad éls que aqueles causes fossen no vistes o a dapnatge de la vila --- no entren en possessió entró² 25 que ---» a. 1324 (llegit directament en el *Cartoral* de Vilafranca de Conflent, 9v^o).

En Eiximenis és freqüent amb *ve-*: *vegares*, *Dones*, cap. 213 (comprovat en el ms. A, f° 151r2); «Dites aquestes paraules, los ciutadans dixeren al frare³⁰ que gran consolació sentien d'aquelles, e que'ls era *vejares* que aquelles tocaven lur instrucció e edificació»; «¿Havets vós bé pres esment de les paraules --- prop dites? A mi és *vejares* que són dues de gran substància, ço és ---», id. (*Doctr. Comp.*, 25, 68). «A mi és³⁵ *vejares* que mils deja hom elegir amador savi», Andreu Capellà (*De Amore*, p. 13). «Si diu: —Què us d'óne de *vejares* de açò?—. E pus que saben sa inclinació --- dyen: —Cert bé serie feyt»; «—Què te'n daria *vejares*?—. Axí, humiliant-se a demanar, tantost⁴⁰ li fon revelat», StVicentF (*Serm.* II, 119.1; *Quar.*, 173.96; de nou *vejares Quar.*, 321.162).

I ja he citat supra un cas del vocalisme *e* en la variant sense *-s*, *vejare* d'un doc. cancelleresc de 1316. Millor que tot, atènyer-nos a les dades d'un cartista tan escrupolós (ahora preparadíssim filòleg, i ja lingüista) com Alart, que en dóna exs. en abundància i llegits personalment en els docs. Alguns els publicà («segons que lur serà *viñares* lialment» 1292, *RLR* IV, 511); la major part no els publicà, però els trobem copiats en lletra d'ell en l'*InvlC.*: uns 30, des de 1292 a 1457; ara bé, dels del S. XIV, prop de la meitat són de *ve-*, de l'any 1323 i ss. És realment la conclusió aplicable a tot el conjunt: en l'època antiga (deixant de banda els casos del S. XIII, que són pocs) les dues variants *vej-* i *vij-* estan gairebé equilibrades, si bé la forma en *i*, palatalitzada per la *j* següent, va preponderant amb tendència a generalitzar-se.

No disminuim, tanmateix, la importància de la variant en *-i* i la seva relativa antiguitat; una prova in-

directa l'aporta la forma o grafia *viñares*. Tant pot ser que aquesta resulti d'una fusió primerenca del grup *ij*, abans que la *j* arribés a ocloure's del tot en *g*, com que es tracti de grafies imperfectes *i* en lloc de *ii*, negligint els escribes la repetició de la lletra: hi pogué haver part d'això, i no és gens estrany que allò es vagi produir, puix que els parlars de Pallars i Ribag. conserven fins avui el consonantisme *j*; antigament aquesta àrea havia arribat fins al Berguedà (*puyár* per 'pujar', *rayá* 'rajar' etc.), i molta més extensió té això en les terres d'Oc.

De fet la grafia —o diguem-li forma— *viñares*, molt menys freqüent, no és rara. «Algunes franqueses e furs que demanaven, les quals al rey no era *viñares*, que de tot, axí com ells ho demanaven, los ho degué atorgar», *Desclot* (§ 130, *NCl.* IV, 62.21); «ço que *viñares* vos serà», id. (§ 148, v, 8.23); *Desclot*, en efecte, usa bastant el mot, i en general en la forma *viñares* (de nou v, 62.21), si bé també hi ha *viñares*. Quan el rei francès derrotat i malalt demana a Pere el Gran, que li deixi pas lliure per Panissars en la retirada de l'exèrcit dels francesos i «Croats», el nostre ha de demanar parer als seus homes (car els almuçàvers volien «fer carxena») i ell creu més prudent obrir el pont a l'enemic que fuig: «si tuyt vos acordats a --- aquesta voluntat, digats-m'o adés, e si no, digats-me sens allonament ço que *viñares*⁹ vos sia» (§ 167, *NCl.*, 136.1). En canvi no sembla que Muntaner empri gaire el mot, potser en cap forma.¹⁰

Però la variant *viñares* apareix en d'altres: «*viñares* li era que molt mala cosa sia regnar rey hon no sia saviesa», «*viñares* li fo que molt fos gran noblesa del món si fos feta alguna cosa», Lull (*Merav.*, *NCl.* I, 46, 70). «Creu que fo *viñares* a'N R. del Got que Nós li rahonàssem règue aquest feyt», a. 1309; «lo Sr. rey d'Aragó diu que li és *viñares* que'l rey Frederic haja durament errat en reebre donació --- de Sicília», a. 1315 (Finke, *Acta Ar.* III, 201, 289). Sembla que llavors ja aviat s'extingí aquesta variant.

En canvi, a l'Alt Pallars trobem fins bastant tard el mot, i aquí en una forma que coincideix amb l'occitana: gens sorprenent si recordem els molts testimonis del tractament *ir* < TR que es troben en cat. occidental, sobretot a la part muntanyenca: «que ho pusque lezar a aquel o aquells que *veyaire* li serà», Privilegi de la Vall d'Aneu, f° 23v^o, a. 1408, p. p. Saroihandy (*RFE* IV, 48-49), que amb oportú contrast hi afegeix cita de la forma normal *viñares* més al S., Pallaresa avall, en els Bans, Ordenacions i Establiments de la ciutat de Balaguer, de 1354; i en algun ms. lullí: «*viñayres* és-te ---» (*Do. Pu.*, *NCl.*, 46.35).

A part de la forma del mot, un punt gramatical d'importància és que també s'emprà substantivat, convertint-lo en un sinònim de 'parer', 'opinió'. Encara que menys sovint, ja començaren a fer-ho des d'antic, i no en manca algun cas en Lull: «--- Acort fo --- que demanasen a l'abadesa que les consellàs en eléger abadesa après sos dies --- respòs dient que ella, segons son *viñares*, tenia per cuvinent --- sor Natana, car ---», *Blanq.* (*NCl.* I, 142.18).